

формалне правде, судови морају да теже и оној природној правди која подразумева да се ни једно право не сме неосновано ускратити странкама у спору, што значи исцрпљивање свих могућности саслушања и испитивања законских права странака пред надлежним и независним судом. Да би се ефикасно вршила судска функција, мора да постоји и изграђен судски механизам за остваривање и заштиту права и интереса грађана. Њега чине судови као државни органи који се оснивају и успостављају у правном систему сваке државе. Оснивање, односно организовање и функционисање судова се уређује посебним законима мада уставни углавном утврђују основне принципе организације и функционисања судског система и на тај начин обезбеђују јединство судског система једне земље. Државе понаособ уређују своје судове и судски систем, настојећи да судови у свом раду обезбеде како поштовање (владавину) права, тако и заштиту и остваривање права грађана, уколико су им у конкретном случају повређена. Судови врше судску функцију путем судског поступка у коме се предузимају одређене процесне радње неопходне за решавање спора и доношење пресуде. Према природи спора, односно предмета који решавају, судови суде у кривичним стварима за учињене кривице (и изричу казне) али решавају и грађанскоправне, радне, управне и друге спорове, због чега постоје и различити судови који их решавају (редовни или општи и посебни који могу бити: управни, привредни, војни и др.). Судови су организовани на принципу вишестепености, тако да постоје: првостепени, другостепени (апелациони који решавају по жалбама) а у неким споровима постоје и трећестепени, где највиши суд земље одлучује у последњој инстанци. Но, по правилу тај највиши или Касациони суд не одлучује о чињеничним стварима, него само о правним питањима: примени материјалног или процесног права, при чему поништава ниже пресуде и предмет враћа на поновно решавање.

Као и у питању људских права и слобода, и овде код судова и уопште правосуђа постоји и жеља да се створе и међународни стандарди и механизми заштите људских права. Тако је усвојена Универзална декларација о независности правосуђа (јуна 1983. год. у Монтреалу, на Првој светској конференцији о независности правосуђа) којом су постављени темељи рада међународних судова (и других правосудних органа) и уређена питања везана за избор, статус и рад међународних судија.